

geknield voor in het gebed, overtuigd als hij was, dat dit het beste middel was tot geestelijke groei. Op hem maakte Kuiper meer en meer de indruk van een intellectualist, die ondanks vrome en schone woorden door zijn opvattingen een bedreiging betekende voor de ware vroomheid.

Het waren deze drie typen van vroomheid, die herkenbaar waren op de achtergrond van het gebeuren van 1892, dat leidde tot het voortbestaan van de Christelijke Gereformeerde Kerk. Van Lingen was kind aan huis in het militair tehuis aan het Wed, waar het betreffende besluit werd genomen. Hij had er menigmaal vergaderd in verband met de zaken van zijn gymnasium. Hij had er deelgenomen aan het examen van candidaat Houtzagers.²⁸ Hij leidde er de vergadering op 20 juli 1892, waar men beraadslaagde over de stappen die konden worden genomen. Van hem ging de leiding uit, samen met ds. Js. Wisse Czn, in wie hij meer en meer een vriend voor het leven had gevonden.²⁹

Confrontatie met de vroomheid van de Doleantie?

Het is de vraag of en in hoeverre er sprake is van een confrontatie met de leiders van de Doleantie inzake de aard en het gehalte van de vroomheid. Het materiaal dat daarvoor beschikbaar is wijst niet rechtstreeks en terstond in deze richting.

Van Lingen preekte in Zetten. Hij ging voor in gemeenten, waar de Doleantie voet aan de grond had gekregen. Hij trad dikwijls op in de 'bijbellezingen' door de afgezette leraren en hun trouwe medebroeders te Amsterdam in 'de lokalen' gehouden. Zijn preken waren geheel dezelfde als die waarmee hij later zijn gehoor zocht te winnen. Veelal een korte tekst, vaak een enkel woord slechts, waarbij hij te werk ging naar eigen methode. Slechts gewapend met woordenboek en concordantie en voorzien van een redelijke kennis van de gereformeerde dogmatiek uit het tijdperk van de orthodoxie, in de toonzetting van het piëtisme van Francke en Spener, wier bewonderaar hij was, bereidde hij zijn preken voor. Hij placht ze voor te dragen voor de vuist weg en wist daarbij door zijn persoonlijke toon de toehoorders te boeien. Hij zocht het hart van de gemeente en trachtte naar het hart te spreken. Maar hij vergat soms ook

28. D. de Wit, *Kudde en herder. Van kerkelijk Kootwijks verleden en heden*, Utrecht 1911, blz. 87-110.

29. Js. Wisse Czn, *Gedachtenisrede uitgesproken in de Eben-Haëzer-kerk der Christelijke Gereformeerde Gemeente te 's-Gravenhage na 25-jarige Evangeliebedieng op zondag 23 October 1893*, Utrecht 1898, blz. 27, 31.